

MORGONBRIS

TIDNING FÖR DEN

SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN

(13te årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnornas Centralstyrelse.

Stockholm 1918, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

Nr 2
Februari

Prenumerationspris:
1: 80 pr helt år, 90 öre pr halvt
och 45 öre pr fjärdedels år.
Lösnummer 15 öre.

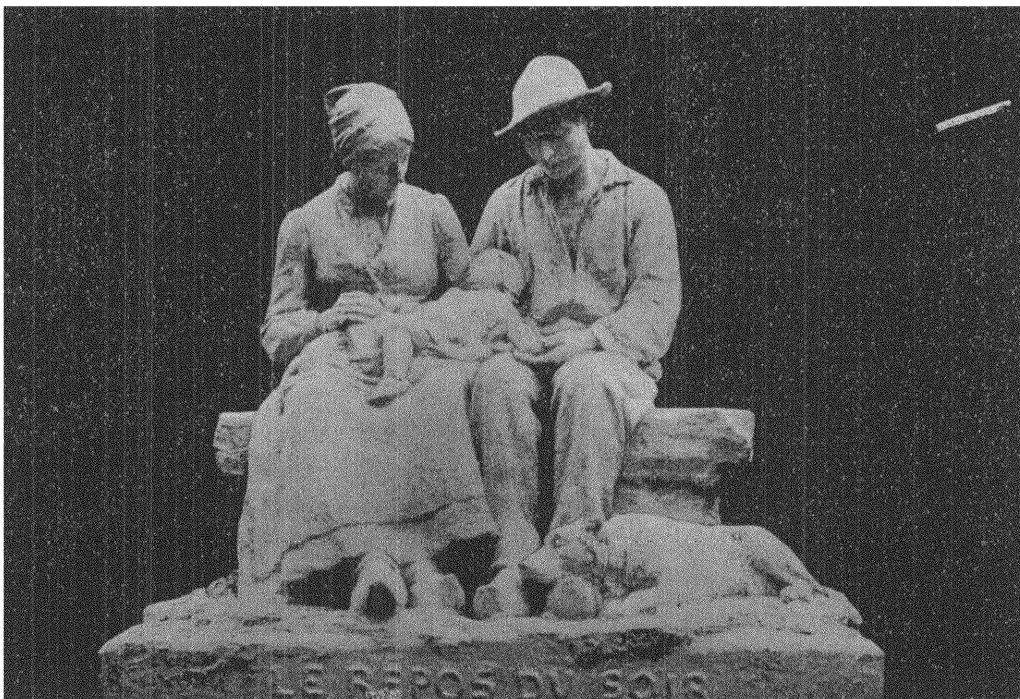
Redaktör:
JULIA STRÖM-OLSSON.
Allm. Tel. K. 47 11

Morgonbris' expedition:
SIGNE SVENSSON, Allm. Tel. 244 36,
Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm.
Annonser å sista sidorna pris 20 öre pr mm.

1918

FÖRNUFTET I HISTORIEN.

När världskriget för snart fyra år sedan brakade löst över vår tillvaro lika oförberett och hastigt, som åska och blixn en högsommardag tar grannens gård, så var det bara vi, det stora flertalet, som, tack vare vår okunighet och väl även vår desperata vägran att tro något så vansinnigt, verkligen blevo överraskade. Vi kände för litet imperialismens järn- och blodsmidda världshistoria, vi idealiserade "livets

AFTONVILA.

mening" och ville ovillkorligen ha förnuft i historien, även om icke förutsättningarna härför funnos. Vi ha emellertid hunnit bli åtskilligt avkylda vid det här laget och vi ha sett att det är kalla huvuden, icke varma hjärtan, som reglera världsordningen.

Vår första fasa inför pyramiderna av döda kroppar, inför den aldrig sinande

strömmen av borttrinnande ungt, varmt människoblod har stelnat till en enda fråga, som ständigt vilar på våra läppar, som alltid läses i våra ögon, som följer som en skugga vår dagliga gärning i stort och smått: Skall detta bli det sista?

Revolutionen i Ryssland kom och allt vad demokratiskt liv och anda hade an-

tegravarnas fasor räckte handen till fred, o: med sina tyska bröder i Internationalens namn utan med — Wilhelm II R.

Av de underrättelser som den övriga världen fått från de o: jämna underhandlingsdelegeraderna i Brest-Litovsk har blott dunkelheten varit det fullt begripliga tills nu det visserligen

dades åter. De som nära nog förtvivlat inför reaktionen kunde än en gång våga hoppas på förnuftets seger i historien.

Vi ha sett hur det har gått och hur händelserna, isynnerhet i Rysland, ha utvecklat sig nyckfullt och oberäkneliga som en vårdag i april. Och så till sist stodo vi nästan inför det ofattliga — historien har också sin ironi! — att den ryska revolutionens soldater över skyt-

uppseendeväckande meddelandet, när detta skrives, från Petrograd ingår, att "underhandlingarna i Brest-Litovsk nu nått sitt mål: den tyska imperialismens avslöjande".

Om nu telegrammet är något att fästa sig vid så är det ju gott och väl. Och man kanske då också kunde våga den förhoppningen, att när Brest-Litovsk behövdes för att lära Lenin och Trotskij vad annars hela världen vet, så blir den läran så mycket grundligare.

Den "polska frågan" tycks ha blivit den första anledningen till fnurran på tråden.

Polen har ju hittills i historien varit det stora och feta köttstycke omkring vilket de tre närgränsande stortjuvarna till sist blivit sams. Det har alltid kämpat tappert för sin frihet men dock alltid själv bidragit till sin undergång. Den polska a d e l n, talrik, stor och mäktig, har offrat folkets och det allmännas bästa för egna privata intressen — därför har Polen som nation haft så svårt att resa sig. Först efter upproret 1864 — som Bismarck välvilligt hjälpte Ryssland att kväsa — befriades de polska livegna ur trældomen — av Ryssland, och visserligen, som det har sagts, icke för polska syften.

Stridiga viljor ha också bland Polens egna frihetskämpar gjort sig gällande om var man hade att söka det tillförlitligaste stödet för Polens återupprättande som nation.

Så gick t. ex. den berömde Josef Pilsudzkij med sin av flyktingar från ryska Polen organiserade polska legion vid krigsutbrottet med på centralmaktens sida. Men efter ryska revolutionen vände han helt naturligt banéret. Han blev, som vi också veta, häktad.

*

Enligt Petrogradtelegrammet är det nu fullt konstaterat att principen om folkens självbestämmanderätt, i Brest-Litovsk framförd av Trotskij och den 25 dec. 1917 godkänd av Kühlmann, ej för Tyskland hade annan betydelse än den vanliga: pappersslappen, som man vid tillfälle rev sönder. Det heter i denna kommuniké bl. a.:

Folken i Tyskland och Österrike-Ungern äro förrädda. Det spel som bedrivs av centralmaktens regeringar mot deras folk är fullständigt otroligt. Annexionisterna äro tillräckligt mäktiga för att underkasta undvikande diplomater av Hertlings och Kühlmanns skola sin vilja. Men regeringarna, som uppfylla annexionisternas önsksningar, våga icke längre visa folket sitt program. Kühlmann har tillkännagivit att centralmakterna icke kunna utrymma de territorier, som besatts av deras trupper, före avslutandet

Tyngdens ande.

Ur Anna Lenah Elgströms bok **Mödrar**.

Framför mig på bordet ligger en almanacka. Jag sitter och stirrar på de tecken, som markera tidens gång. Hela mitt liv har varit pinat av dess flykt, av tanken på att den aldrig blev tillräckligt utnyttjad, fick nog värdigt innehåll med sig ut i det förgångna. Men nu är det värre än någonsin. Mina dagar äro blott en räcka trasiga, osammanhängande minutfragment, som jag jäktar att hinna undan, än denna, än den andra sysslan på. Med andan i halsen bevakar jag alltid klockan. Var gång visaren flyttar sig finnes något nytt för mig att ta hand om, att avsluta och kasta bakom ryggen. Men ingenting hinner jag i alla fall. Likt en ständigt försvinnande Penelopeväv tyckes mig mitt arbete. Intet blir kvar av det — allt måste oupphörligt förnyas. Laga mat, som ätes upp och skall lagas ny och ätas upp igen — lappa trasor, vill a genast börja nötas sönder, upprepa alltid samma mekaniska order och på vissa klockslag göra samma saker, tvätta, vad som ständigt åter blir smutsigt, hålla döda ting i ordning — alla dessa tusen med urverkets regelbundenhet återkommande förrättningar, vilka så att säga bilda den grova stommen för tillvaron — dem är det mitt göra att sköta och hålla i gång. Men tänk — att den skall vara så viktig, denna vidlyftiga, tungrodda apparat av möbler, sällskapsliv, matlagning och ren-

av en universell fred. Härav har hela världen och isynnerhet det tyska folket dragit den slutsatsen att sedan en universell fred uppnåtts, Tyskland och Österrike-Ungern sköla samtycka till ett utrymmande av Polen, Litauen, Kurland, Riga och öarna. I själva verket förhåller det sig icke så. De österrikiska och tyska delegationerna ha icke givit några som helst förbindelser rörande utrymmandet av de besatta territorierna. Det rör sig sålunda om en vidunderlig annexion. Detta konstaterades tydligt i Brest-Litovsk. Det är nu känt i hela världen, utom för de tyska och österrikisk-ungerska folken. För dessa senare är den viktigaste delen av underhandlingarna fortfarande fördold.

Beträffande Österrike ha dock de senaste dagarnas händelser desavoerat detta sista påstående. Där åtminstone vill det synas som om arbetarna ganska effektivt tagit den annexionsfria fredens sak om hand. Ur "Meddelande till arbetarna i Wien" av den 19 och 20 januari, som utsändes under strejksdagarna då inga tidningar utkommo, framgår, att deras krav icke gav deras regering så synnerligen mycket att välja på!

Men världen väntar alltjämt på också ett annat folk.

J. a. S. - O n.

hållning, som visar att ännu är kroppen för mer än själen — formerna för livet viktigare än livet själv.

Mitt liv — som går och går — förbi — bort. Förbi så mycket brinnande skönt och stort — bort från all kraft, all intensitet, allt verkligt liv i anden.

O, att få tid för det — tid att tänka, tid att fördjupa mig i det stora hav av grubbel, frågor och aning, som böljar längst bort vid synranden i alla själar. Även i våra — vi kuggjul i maskineriet, utsläpade brödslavar, slitna arbetare, hushållande hustrur. Även vi längta efter vidderna, efter att få söka oss vår väg ut till dem — slå ned hindren och slå ut famnen mot gränslösheten, känna saligheten av att den är vår, vår rättighet, vår skyldighet. Ty icke kan det väl vara riktigt sant det vårt hårda liv försöker lära oss: att vi äro för litet värda för att alls ha skyldighet till något värdefullt! För små för storheten, för trängsjälade för vidderna?

Nej, nej, det är icke möjligt.

Då äro vi ju hemlösa!

O, Gud, Gud, äro vi verkligen för små för att växa!

Om så är eller icke är — vem har någonsin mätt måttet av dens grämselse, som på förhand utan rannsaking vet sig dömd till underlägsenhet och underkastelse, till att hålla sig stilla och se andra stiga uppåt. "Var och en på sin plats", säga de — de däruppe. Aldrig andra än de. Eftersom de kommit dit, tro de att en på förhand bestämd plats sedan tidernas begynnelse finnes för var och en. Det skulle jag också tro — om icke alla längtade upp. Ju lägre ned, ju högre längtan. Och så länge borde vi också få försöka, icke bli stäckta från början! Så klaga vi — trälarna, som äro till för att bilda livets underlag, vara trappsteg för de andra, de högre varelserna, göra det möjligt för dem att ostörda skrida mot högre mål. Mot docentur, lärostol och större lön i min högre varelse — min makes -- fall. Det är därför jag är till — anser han. Jag skulle önska det vore för något större jag arbetade och ödde mina krafter. Ty att med våra små inkomster föra ett så pass stort hus som min mans ärelystnad och strävan efter nyttiga relationer gör nödvändigt — det är ett ganska stort konststycke, tar mycken tid och skarpsinnighet i anspråk. Lysa utåt — gnida och spara inåt — sitta uppe natten genom och vända barnens kläder för att få råd att ha en extra rätt till hans nästa herrmiddag — det är de minsta konster han fordrar av mig.

Och jag lyder — är för trött att sätta mig till motvärn — hjulet har tagit mig — trampkvarnen behåller mig fången — tåligt sitter jag här och stirrar blott på min almanackas siffror — det dyrbaras flyktande.

"Kalvstek" står det på den dagen. "Tunga, biff, kalops!" fortsätter det så i marginalen. Jag har dåligt minne

och vill kunna kontrollera slaktarens motbok, vilken jag ibland misstänker vara felaktig — köttet går till alltför mycket, tycker jag. Men denna vecka är gudskelov klar — jag har nyss fått ett halvt lamm från mitt föräldrahem. "Lammstek till söndag, kall dito till tisdag", skriver jag i marginalen, "lammkotletter onsdag och hammelsadel med tunga och färserade tomater" till fredagens herrfrukost, då den fruktade unge estetikkonstnären, som tillika är ett stort matvrak, gästar oss. Det äcklar mig att laga mat åt honom — han skall ha en särskild rätt till sin ära — grisstek, som han älskar över allt annat på jorden, säger han. Det äcklar mig att bara tänka på honom — på hans lösa, om ett illa stoppat bolster erinrande figur, hans knubbiga, vita händer, pösiga, bleka kinder och små pigga, irrande, lysmasktindrade ögon — på hur han slänger sig fram mellan möblerna i ett rum, likt den stora oförskämda valp han är — hur han talar i bas och så skrattar sitt plötsliga, alltid lika överraskande och falska lilla skratt högst uppe i diskanten. Han kysser mig på handen och kysser i andanom grisen. Han gillar min matlagning, men då jag vill tala om något, som ligger mig om hjärtat, slår han bort det på sitt brutala godmodiga översittarsätt. — Kvinnor kunna icke tänka, det är hans åsikt. — De böra använda sina läppar till kyssar och icke till tal, säger han, och fortsätter att i hänförda ord skildra genomsnittsmannens och sitt eget ideal av kvinnan — mannens revben och släktets vagga — den ljuva, grymma, nyckfulla, hjälplösa gåtan, fresterskan, det eviga barnet, rankan, som slingrar sig kring ekens starka stam — allt adresserat till mig — trötta, utarbetade, sammanbitna varelse, som sitter tyst och ler därvid — ler kvinnans vanliga, vemodiga, överseende löje och tänker kvinnans vanliga tankar i ensam bitterhet.

Varför? Varför alltid detta konventionella skåltalsideal — ett dekorativt karamelltryck, en sminkad dockmask över medvandrerars allvarliga drag, som undrande vändas mot samma evighet som deras egna? Varför något ideal alls? Varför icke se oss sådana vi äro — stridskamrater, livskamrater, döds-kamrater? Utan att fordra och dekrettera — utan på förhand färdiggjorda dogmer.

Men sådana ha visst männen om allt. Ätminstone de briljanta, framgångsrika unga män, vilka anförda av professorn bilda stadens avdelning av Ungsvenska förbundet och utgöra huvudparten av min akademiskt välturade och pedantiske makes umgänge. Han och de — alla tyckas de födda med aprioriföreställningar om allt, likaväl som med armar och ben. I likhet med Plato tro de på en sorts andlig tyngd-lag, en från begynnelsen given idé-medelpunkt, till vilket allt med natur-nödvändighet graviterar. Och denna lag, denna medelpunkt utgöres för dem

Hemarbetsfrågan.

År 1912 gav kungl. maj:t kommerskollegium i uppdrag verkställa undersökning om hemindustriellt arbete, dess omfattning, sociala och ekonomiska förhållanden.

Ingen trodde väl då att först i slutet av 1917 utredningsresultatet skulle komma fram. Men många vindar har blåst sedan dess och de sociala frågorna ha fått makat sig åt sidan för alla de särskilda problem, som sedan 1914 i så stor utsträckning tagit alla krafter och intressen i anspråk. Vi hoppas dock att våra frågor snart åter skola bli aktuella. Vi ha ju att inregistrera de nya barnlagarna från 1918, äktenskapslagens ena del har fått sin renovering och stadfästelse, den andra delen är under arbete och vi kunna kanske få motse dess framförande vid denna riksdag. Ånkepengsfrågan, moderskapsförsäkringen och prostitutionens fråga hoppar vi även snart skola bli föremål för den lagstiftande församlingens intresse och hemarbetsfrågan, som nu fått sin gedigna utredning, måtte väl vara mogen för en lag, som giver ett skydd för utsvettningen.

Denna utredning är ej den första i vårt land på detta område, men naturligtvis den mest omfattande. Därnäst ha vi väl att räkna med den utförda undersökningen över hela landet 1905—1906 och som föregick den av Centralförbundet för Socialt arbete anordnade hemarbetsutställningen 1907.

Denna undersökning fick sin redogörelse av Gerda Meyersson och föreligger i skriften *Svenska hemarbetsförhållanden*. Speciella undersökningar ha förut ägt rum sedan långa tider tillbaka och i den nu föreliggande skriften lämnas en hel del upplysningar därom ävensom olika utredningars omfattning i utlandet. Begreppet hemindustri har ägnats en ingående granskning, som för utarbetningen av ett lagförslag väl kommer att ha betydelse. I utredningens första del lämnas det statistiska materialet och belyses hemarbetets omfattning, arbetstid, löner och sociala förhållanden. Den andra delen upptages huvudsakligast av monografier, som giver en inblick i det liv, som hemarbetsindustriens arbetare få leva.

I kapitlet hemindustriens förekomst

av högerpartiets program. Efter den är deras gemensamma livsåskådning noggrant inrutad i ett bestämt antal begrepp — jag kan räkna upp dem i nummerföljd: klasskillnadens nödvändighet, kvinnans underlägsenhet, kapitalets härskarrätt, den hälsosamma hårdhetens och disciplinens välsignelse, blödsinnet av för mycken humanitet, krigets luttrande inflytande o. s. v. — och den världsbild jag får ur det hela tyckes mig lika artificiell som deras kvinnoideal nyss.

och omfattning finna vi att 1912 fanns 3,252 företag med hemindustriell produktion, som sysselsatte 28,953 hemarbetare; därtill kommer arbetarnas medhjälpare, som räknas tillsammans 14,031 personer. Procentvis största antalet hemarbetare finnes i Älvsborgs län, som har anor sedan »hedenhös och urminnes tider», emedan jorden där varit ofruktbar och befolkningen fördenskull måst skaffa sitt uppehälle genom hemslöjd, vars varor sedan såldes över hela landet och även till utlandet. Därnäst kommer Stockholm med 655 företag och 5,058 arbetare, därav 1,207 män. I Västerbottens län har ej påträffats fler än 62 och i Norrbottens 94 hemarbetare. Östergötlands, Malmöhus och Göteborgs och Bohuslän följer efter Älvsborgs län i antal hemarbetare.

Vi avtrycka här den tabell, som utvisar alla de arbetsområden som sysselsätta hemarbetare.

Den hemindustriella produktionens fördelning på yrkesgrenar.

Yrkesgrenar	Absoluta tal			
	Antal företag	Antal hemarbetare		Summa
	Män	Kvinnor		
Tillv. av manskläder ...	969	2756	5034	7790
Tillv. av damkläder m. m.	252	49	1791	1840
Linnesömnad	291	40	1853	1893
Kravattsömnad	20	2	286	288
Hatt- och mössömnad ...	51	7	193	200
Tillverkning av skodon	451	1205	491	1696
Handsömnad	30	68	408	476
Skinn- o. pälsvaruarbete	27	56	103	159
Div. beklädnadsindustri	42	—	95	95
Modistarbete	30	—	66	66
Tillv. av konstgj. blom.	7	—	21	21
Övriga	5	—	8	8
Beklädnadsindustri	2133	4183	10254	14437
Väveri	123	461	3753	4214
Trikåarbete	295	278	4286	4564
Säcksömnad	23	12	260	272
Täckstickning	45	2	102	104
Spetsknyppling m. m. ...	30	40	558	598
Spetsknyppling	14	20	378	398
Trädknappstillv.	16	20	180	200
Diverse handsömnad ...	100	17	1167	1184
Diverse textilindustri ...	14	100	75	175
Paraplytillverkning ...	5	2	62	64
Flaggsömnad	3	—	7	7
Tillv. av fiskredskap.	6	98	6	104
Textilindustri	630	910	10201	11111
Möbelsnickeri	167	777	95	872
Diverse träarbete	30	161	2	163
Träindustri	197	938	97	1035
Pappersarbete	30	49	264	313
Tillverkning av tändsticksaskar m. m. ...	6	7	46	53
Påstillverkning	11	7	95	102
Tillv. av flugfångare	2	23	116	139
Bokbinderiarbete	11	12	7	19
Korgmakeri	47	234	26	260
Metallvaruarbete	100	105	608	713
Silverpolering	58	—	475	475
Guldsmedsarbete	11	14	4	18
Metalltr.- o. tagelväveri	31	91	129	220
Monteringsarbete	14	38	526	564
Mont. av häkt. o. nålar	9	34	310	344
Mont. av telefontillb.	3	4	200	204
Övriga	2	—	16	16
Diverse hemindustri	101	282	238	520
Cigarrtillverkning	15	21	29	50
Leksakstillverkning ...	8	11	34	45
Glödrättning m. m. av korgarb.	1	—	26	26
Borstbindning	13	37	59	96
Övriga	64	213	90	303
Övrig hemindustri	292	708	1662	2370
Hela hemindustrien	3252	6739	22214	28953

I ett senare kapitel redogöres för hemarbetarnas ekonomiska och sociala förhållanden och beröres därav 5,064 hemarbetare, av vilka 807 äro män. 60.4 proc. av detta antal voro bosatta i städerna och 39.6 proc. på landsbygden. Största proc. hemarbetare äro ogifta kvinnor, vilket får sin förklaring då ankorna räknas till de ogifta. Vidare meddelas att männen i allmänhet arbetat i sitt yrke som hemarbetare omkring 10 år, medan kvinnorna i övervägande antal endast arbetat högst 3—4 år, vilket nog har sin sociala förklaring i arbetets art och de olika familjeförhållandena, som driva till mottagandet av hemarbete.

Arbetstidens längd är ett begrepp som är svårt för många, särskilt hemarbeterskor, att klargöra beroende på att det särskilt för hustrurna är ett mellanstick, men för de flesta hemarbeterskor ett hårt livsvillkor, som ändock många gånger får skjutas undan till kvälls- och nattarbete.

I redogörelsen påvisas att männen i allmänhet haft den längsta arbetstiden, de ogifta kvinnorna följa efter och hustrurna den minsta. Därom skrives:

»Det är tydligen hustruns arbete i hemmet, som här inverkat och minskat den tid, som de gifta kvinnorna kunnat ägna åt hemarbetet. Likväl återfinnas åtskilliga hustrur (och änkor) bland hemarbetarna med den längre och längsta arbetstiden. Mycket ofta skall man emellertid i sådana fall finna, att det varit fråga om hustrur med sjuka, arbetslösa eller förlupna män, änkor med små barn o. s. v., att dessa kvinnor sålunda äro sådana, på vilka hela eller en stor del av försörjningsbördan inom familjen vilar.»

Till arbetstiden borde även läggas tiden för hämtning och avlämnande av arbete, då sådant kan förekomma t. o. m. varje dag. En tabell utvisar att så förekommit i 401 fall av de 3,397 undersökta. En gång i veckan 1,109 fall och 463 var fjortonde dag. Den tid, som åtgår pr gång, är mycket olika, beroende på avståndet till arbetsgivaren och dennes sätt att expediera hemarbetaren och meddelas, att den är så varierande att någon tabell ej uppsatts som statistiskt kan belysa detta förhållande.

(Forts.)

S. S.

Remissdebatten.

Det blev ej den sedvanliga knivkastningen i år. T. o. m. herr Trygger, anmars tränad och härdad i denna politiska sport, där han är som fisk i vattnet, hade tydligen ingen lust. I andra kamraren försökte ju hr Lindman, men det blev blott ett försök. Det komiska inslaget representerades av bl. a. Magnusson i Skövde, som i omedveten humor stod och pratade för sig själv mot kvinnorösträtten.

TRIKASTICKERSKA. (Stockholm.)

Kvinnorna och rösträtten i staten New York.

Brev till Morgonbris.

Newyork den 4 nov.

Kvinnorna i Newyork kämpa som aldrig förr för sin medborgarrätt — när dessa rader läsas är resultatet för länge sedan känt. Tusenden uppoffra sin tid att överbevisa skapelsens herarer om rättvisan av sina krav. När ett spätt barn av tre i de överbefolkade distrikten dör av brist på lämplig föda och vård är det väl på tid att kvinnornas modersinstinkt får mer än nu göra sig gällande i samhällsarbetet!

Det mest unika och effektfulla agitationarbetet gjordes av de socialistiska kvinnornas rösträttskommitté med den stora demonstrationen på Union Square lördagen den 3 november. Newyork Call uppskattade människomassan till mer än 10,000 personer. Tre poliskonstaplar, som jag frågade, sade att det var närmare 20,000 där.

Glansnumret på programmet var de "levande bilderna". De levande bilderna voro arbetskvinnor från olika industrier, som på plattformen arbetade i sina yrken. Först kom beklädnadsindustrin, en klädsömmerska med sin modell, herrskrädderisömmerskor, rosettsömmerskor, llnnesömmerskor o. s. v. Paulina Newman förde deras talan. Hon talade om de ohyggliga förhållandena de levde under före den minnesrika strejken 1910; om "Triangle"-branden, då 145 stycken brändes till döds inom låsta dörrar, många, långa och bittra strejker sedan dess, böter, fängelse och brutaliteter från polisen — allt under det envar på plattformen var sysselsatt med sitt arbete. Hade de haft rösträtt hade striderna kunnat vara mindre bittra och kostsamma. — "Vill ni män ge oss rösträtt den 6 no-

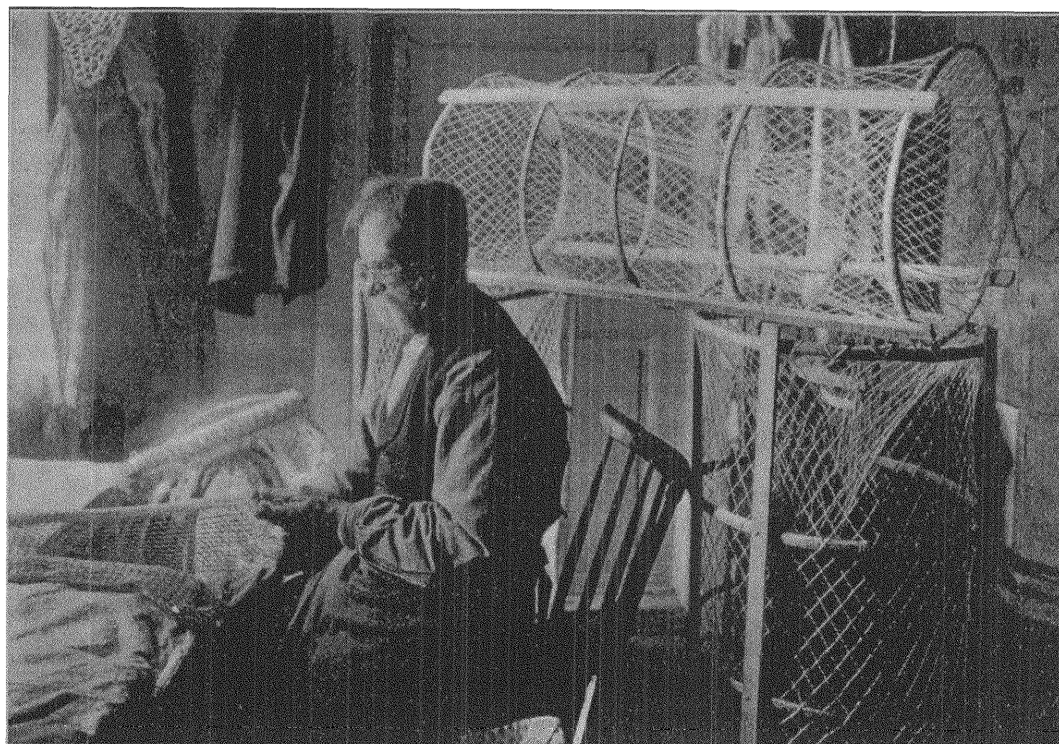
vember?" — Yes, yes, yes, vi skola rösta för er", ropade många.

Sedan kommo uppasserskor och tjänsteflickor, som arbeta långa timmar. Efter kom kontorspersonalen, telefonister, maskinskriverskan med sin maskin, bokförelerskan, som Call sade "kunnat vara vacker om hon haft mera frisk luft och normalarbetsdag". Så kom butiksflickan, vars arbete var att mäta band och siden, som hon aldrig hade råd att köpa (mer än hälften av butiksflickorna i Newyork förtjäna mindre än 7.50 pr vecka, många t. o. m. mindre än 6 dollars. Därefter kommo jordbruks- och trädgårdsarbeterskor. Det finnes 125,000 av dem i staten Newyork. Alla voro klädda i överbyxor, med spade, hacka eller spetshacka över axeln. Så kommo metall- och elektriska arbeterskor med tunga rullar av telefontråd. Den lilla staden Schenectady har 2,000 av dem, sade Teresa Malkiel, som talade för denna grupp.

Efter kom teaterpersonalen, en körångerska och två aktriser. "Inga kvinnor arbeta så hårt som de", sade mrs Mac Donald, som förde deras talan. Hade de rösträtt skulle teaterdirektörerna ej våga bryta kontrakter, som de nu göra.

"Kvinnornas plats är i hemmet, sägs det", sade en av talarna. "Ser det så ut på den här demonstrationen? Rösträtt kan bli ett medel att föra en del av dem tillbaka till hemmen, där de behövas att taga vara på de små. Män, giv kvinnorna det medlet den 6 nov.!"

Sist av grupperna, under det att marseljäsen sakta sjöngs, kommo två gestalter: freden i vitt och med ett palmsblad i handen och socialismen i rött. Det är socialismen som skall frälsa världen och omöjliggöra de miss-

NÄTBINDNING. (Stockholm.)

förhållanden vi så väl känna — men rösträtten är ett medel att införa den.

*

Samtidigt med demonstrationen vid Union Square höllo de borgerliga rösträttskvinnorna ett friluftsmöte, som varade i åtta timmar, från kl. 12 till 8, med ombyte av talare var femtonde minut. Kl. 8 hade de en parad, som avslutades med ett stort möte inomhus.

Lördagen den 27 oktober hade de en parad, däri mer än 20,000 deltog. Den var dock långt ifrån så imponerande som föregående års och mottogs med en viss kallsinnighet av åskådarna. De socialistiska kvinnorna deltog ej, då de borgerliga föreningarna övergått till krigsvurmarna. En av dem, "National Womens Suffrage Association", kritiserade t. o. m. i inskriptioner på fanor "picketing" utanför "Vita huset". Det synes som hade det varit mera på sin plats att protestera mot att kvinnor för "picketing" behandlats som vanliga brottslingar i stället för som politiska fångar. Om de kritiserat de skandalösa förhållandena i fängelserna, där de inburats, hade de kanske gjort någon nytta. Dessa kvinnor ha satt både hälsa och välfärd på spel för sin övertygelse. Vid Occuquan, där de först vistades, fingo de vara tillsammans med och sova under samma filter (som ej tvättats på 9 månader) som de värsta stackare, behäftade med veneriska och andra sjukdomar, fingo liksom de skämd mat ej blott en och två gånger utan dagligen, fingo sova på cementgolv med bara en filt under sig, blevo nekade besök av anhöriga och av sina advokater.

Och vad hade de då gjort? undrar väl läsaren. Absolut ingenting olagligt. — De hade blott gått fram och tillbaka utanför Vita huset, bärande skyltar påminnande presidenten om hans löfte till kvinnorna under valkampanjen (som

han glömde efter valet). Detta kallas i Amerika fredlig "picketing" och är laglig. Arbetarna, när de strejka, få göra samma erfarenheter!

Well, andra tider komma även i Amerika!

Anna Söderberg.

*

Detta brev sändes av vår kamrat Anna Söderberg från Newyork omkring den 4 nov. Sedan dess har hon själv anlänt till Sverge och redan i januari-numret haft en artikel, skriven på svensk botten, inne i Morgonbris. Först lagom till februari-numret anlände denna artikel — vi leva i kris-, krigs- och vargatider!

Som Morgonbris läsare väl redan veta segrade kvinnorösträtten i Newyork — den kanske betydelsefullaste av alla rösträttssegrar i Amerika.

Red.

En annan fläkt

var det ändå över årets trontal. Och det hade man ju också rätt att vänta. Det är demokrati över de utfästa löftena, löften om vidgad politisk medborgarrätt, som i sig då även kommer att omfatta kvinnorna, samt om socialt reformarbete efter bredare mått och grundligare linjer än hittills. ansetts nödvändigt i detta inledningsnummer. Den närmaste framtiden skall visa oss vad löftena nu kunna vara värda och bära med sig.

Glöm ej

att i god tid rekvirera Morgonbris till kvinnodagen den 3 mars.

Efter tjugu år.

De flesta människor, vilka under tidsperioden omkring 19—20 år tillbaka gjorde den långa resan över Atlanten till sagolandet Amerika, reste säkerligen av rent materiella orsaker.

Det var de stora förtjänsterna, de briljanta arbetsförhållandena, friheten på arbetsmarknaden och i det sociala livet, alla dessa förmåner, som i släktin-garnas brev så noggrant beskrivits, som hägrade för fantasin. Att slippa ifrån tråkiga och besvärliga förhållanden i hemlandet, bort till ett land där livet var lättare att leva, arbetet gav god och riklig utkomst, var väl värt de ekonomiska uppoffringar det kostade att komma dit. Naturligtvis skulle man någon gång när man förtjänat nog återvända hem, så resonerade de flesta.

Dock, det är som bekant endast ett obetydligt fåtal som återvända. Amerika slukar svenska arbetare i sin stora virvel, huru många som gå under i den få vi aldrig veta.

En av de få som återvänt är fröken Anna Söderberg. Hon reste för 19 år sedan till London för studier och efter ett kortare uppehåll där vidare till Amerika. Det var dock ej materiella utan i första hand studiesyften som fick henne att plöja Atlanten. Hon har nu hemkommit och vi skynda att i ett hastigt samtal få ett litet intryck av hennes rika erfarenhet därutifrån.

Hennes studier där ha i första hand omfattat arbeterskornas förhållanden i alla olika branscher, såväl inom storindustrin som på hemarbetets område, och av det rika material och den stora erfarenhet hon samlat under dessa år framgår det, att hon förstätt använda tiden väl, med tanke och öga inriktat mot det utstakade målet. För detta syfte har hon besökt en mängd platser och industricentra i Amerika.

Vi få här upplysa att Anna Söderberg är bekant från arbetarörelsens första svåra brytningstid i Stockholm. Hon stod i flera år i breschen då det gällde de första försöken att organisera arbeterskorna och har nedlagt ett betydligt arbete bl. a. på att organisera sömmerskorna innan hon genom stipendium ur Lorénska fonden företog resan till London och senare till Amerika.

På vår fråga huru de kvinnliga arbetarna ha det i Amerika, berättar frkn S. att dessa i allmänhet, åtminstone det stora flertalet, exploateras i avsevärd grad av sina arbetsgivare. Ett fåtal synnerligen skickliga specialister kan uppnå höga löner under säsongen, men ha sedan en lång arbetslöshetsperiod framför sig, en period som fullständigt slukar det sammansparade överskottet från den goda tiden, men det stora flertalet oorganiserade arbeterskor uppnå aldrig dessa högre löner utan förtjäna endast mellan 5 à 8 dollars i veckan. Dessutom är i många fall arbetsförhållandena rent olidliga, kalla lokaler m. m. På senare tid har från statens

sida utredning pågått angående arbeterskornas förhållanden inom industrin, och lagstiftning till skydd för arbeterskorna ifråga om arbetstid, minimilön m. m. har även tillkommit, men efterlevas ofta icke av arbetsgivarna och bristen på organisation bland kvinnorna gör att överträdelserna icke beivras. Undersökningarna ha för övrigt blottat skandalösa förhållanden, dåliga bostäder m. m. på hemindustrins område, som äro en skamfläck för det fria Amerika. De bäst avlönade och i övrigt bäst situerade äro i allmänhet dugliga tjänarinnor i bättre hus.

Den fackliga organisationen går emellertid bra framåt bland kvinnorna och det kommer säkert därigenom att lyckas dessa förbättra sin ställning i allmänhet.

De organiserade manliga arbetarna, som ha en stark organisation till skydd, ha det i allmänhet bra så länge tillgången på arbete finns. De bo och leva då i det hela taget bättre än arbetarna hemma, men även detta är endast ett fåtal av hela den stora arbetareskaran, vilken dels är oorganiserad och dels genom andra hinder aldrig når upp till en skaplig existens. Arbetslöshetens spöke hotar jämt och omkastningarna inom industrin äro oberäknliga och därför ofta ödesdigra i sina följder för arbetarna.

På senare tid har socialismen vunnit betydlig framgång bland arbetarna, i synnerhet sedan kriget bröt ut. Socialdemokraterna voro naturligtvis absolut emot Amerikas inträde i kriget, men alla medel användas från officiellt håll för att kväva och undertrycka folkets röst härvidlag, spioneriet florerar i en otrolig grad och kapitalisterna eller oktrojisterna köpa pressen för sina syften. Arbetarna måste där, som i den gamla världen, sätta in sitt arbete för socialismen och facklig organisation, om det skall lyckas slå ned humbugen och skapa ett människovärdigt samhälle.

Ett litet steg i rätt riktning är den arbetarlagstiftning, som nu påbörjats, och som bl. a. även innefattar statens understöd för änkors barn, vilken lag fröken S. i Morgonbris' januarinumner belvste i en artikel.

Vi sluta denna lilla axplockning av fröken Söderbergs uttalanden om sin Amerikavistelse med den förhoppning att hon framdeles i Morgonbris spalter kommer att framlägga sina erfarenheter från det stora landet i väster.

Anna Sterky.

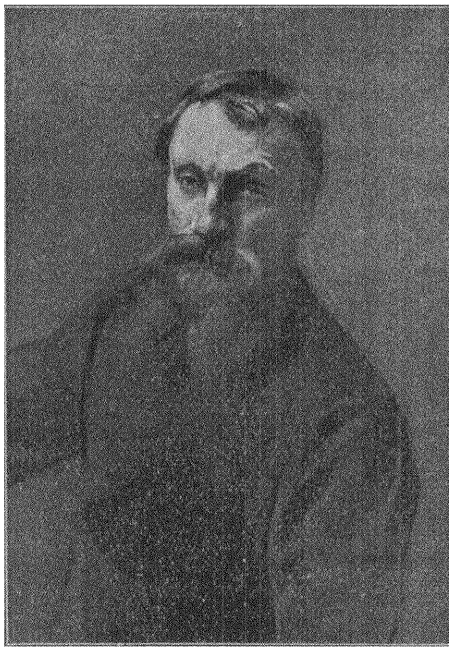
Ett hederspris

av 1,000 kronor har av tidningen Idun tilldelats Anna Lindhagen för hennes trofasta och vakna omvårdnad om hembyggdskultur och skönhet.

Morgonbris vill härmed hjärtligt lyckönska till det välförtjänta erkännandet av en verksamhet, som visst icke alltid har hört till de populäraste.

Auguste Rodin.

En storman i konstens värld.

Auguste Rodin: PORTRÄTT I OLJA AV SARGENT.

Det råder sorg i Europas konstnärsvärld. En man, som aldrig kan ersättas, som står som föregångsman, en av de störste i konstens värld, slöt för alltid ögonen i Paris den 17 nov. 1917.

Det var ett kampfyllt liv, som därmed avslutades. Ett liv, utfyllt av ett rent häpnadsväckande konstnärligt arbete, av oskattbart värde för vår kultur.

Rodin: EVA.

Ett liv, så underbart, så storslaget, att det förekommer oss som en saga.

Då jag i denna korta artikel försöker ge läsaren en aning därom, måste jag förutskicka, att det är omöjligt att i en kort artikel ge en fullständig framställning om en sådan man, om ett sådant rikt liv, som Rodins. Det kan bara bli de grova konturerna därav, som kunna komma med. I övrigt måste jag hänvisa till den rika Rodin-litteraturen, varibland Rainer Maria Rilkes arbete Rodin (Insel-Verlag. Leipzig 1917) intager en framskjuten plats.

* * *

Rodin föddes den 14 november 1840 i Paris. Sin tidigaste barndom tillbragte han i ett litet pensionat i Beauvais. Känslig, som han var, gjorde denna främmande miljö och den ofta ganska hårda behandling han där fick, ett djupt intryck på honom. Redan tidigt upptäcktes hans rika konstnärsgäva. Som fjortonåring kom han tillbaka till Paris och fick tillfälle till ytterst blygsamma studier i teckning. Betecknande för hans sätt att arbeta äro berättelserna om, hur han redan vid denna tid, fastän bara ett barn, gick så helt upp i sina intressen, att han inte ens gav sig tid att äta, utan arbetade, tecknade och läste även då. Tidigt på morgnarna kunde man få se den tarvligt klädda, fattige gossen ute, flitigt tecknande. Och ofta såg man honom stanna på gatan och teckna av något som intresserade honom. Denna okuvliga lust till arbete, denna ovanliga intensitet, har följt honom genom livet. Den är det, som möjliggjort skapandet av en sådan mängd storslagna arbeten, som Rodin lämnat efter sig.

Fattigdomen tvingade Rodin att arbeta hårt redan från barndomstiden. Rainer Maria Rilke säger mycket träffande därom: "Fattigdomen, utan vilken hans liv ej vore tänkbart, och som han aldrig glömmet."

Sjutton år gammal kommer Rodin i lära hos en dekoratör och senare lyckades han en kort tid få studera hos djurframställaren Barye, av vilken han själv säger sig ha lärt mest.

Senare, åren 1864—70, var han elev och medhjälpare åt Carrier-Belleuse i Manufaktur Sèvres. Åren 1871—77 vistades han i Belgien; i Bryssel, där han biträde skulptören Rasbourg med dekorativ och figural utstyrsel av borsbyggnaden och en annan belgisk skulptör med borgmästare Looc' staty i Antwerpen. Denna tid betecknar Rodin själv som den lyckligaste i sitt liv. Arbetet, som han åtagit sig, gav honom rätt mycken ledighet, som han använde till långa strövtåg ute i naturen. Det var vid denna tid han började se på omgivningen med den skarpblick, som var honom egen, och som möjliggjorde för honom upptäckten av nya, förut okända möjligheter för den konstnärliga framställningen. Den friska, här-

liga luften och det stora lugnet gav styrka och spänstighet åt hans fysiska jag, som han sedan, under ett helt liv av hårdaste kamp och ofattbart arbete, tvangs att pröva till ytterlighet. Det var under denna lugna, av idel iakttagelse fyllda tid, hans starka konstnärskaraktär utvecklades fullt och helt. På sina långa vandringar, berättas det, hade han alltid med sig ett målarskrin, men han använde det ytterst sällan; vad han såg och kände var för starkt och han jagades alltjämt från iakttagelse till iakttagelse, från tanke till tanke. Han fann sig själv, på samma gång som grunden lades till hans fysiska motståndskraft.

Fortgången av hans utveckling liksom höjdpunkten av hans konstnärliga skapande försiggick i Paris, där han år efter år arbetade, tyst och ihärdigt, dold för världen, mött med fullkomligt oförstående, motvilja och hån, så fort han vågade framträda offentligt, trotsande den ena förkrassande motgången efter den andra, kämpande en ständig strid mot de svåra ekonomiska bekymren, delande sin rika värld mellan sin trogna, hängivna hustru, sina många arbeten och sina älsklingsförfattare. Rodin tycktes aldrig bli färdig med sin studier. Han kunde i årtal hålla på med utkast till ett arbete. Alltid fanns det något nytt att anteckna, att tillfoga. Hundratals skisser och utkast kunde han på detta sätt utföra till ett enda arbete, innan han nått så långt, att han var belåten. Han trängde in i de innersta hemligheterna hos sitt stoff, han antecknade tålmodigt och noggrant allt därav, ända tills han nått fullkomligheten; ända tills hans kände den minsta detalj däri. Hans minne var fabelaktigt utvecklat. Han kunde i årtal behålla intrycket av en flyktig stämning i ett ansikte för att, när han behövde det, sammanställa det med en oändlig massa andra, och därur skapa det hela, slutgiltiga konstverket.

Först på senare tiden av sitt liv förunnades Rodin några synbara framgångar. Han vann åtminstone förståelse och erkännanden. Under de senare åren var han bosatt i Mendon, en liten vacker och fridfull by invid Paris, där han inrättade en galleribygnad för sina rika samlingar av dels egna verk, dels antik och modern konst — speciellt skulptur. Samtidigt hade han dock, liksom förut, flera ateljéer i Paris, en del avsides liggande, okända även av hans umgängeskrets. Sedan 1908 hade han en stor ateljé i hotell Biron vid Rue Varenne. Det var meningen att här skulle inrättas ett stort museum för hans verk och hans samlingar, med honom själv som konservator för livstiden. Detta förslag stod inför förverkligandet då världskriget utbröt. Realiserandet därav måste då uppskjutas — och nu är Rodin, mästaren inom skulpturen, vår tids Michelangelo, borta. Hans motgångsfyllda liv skulle ända in i det sista förbli sig likt. Allt vad han ägde testamenterade han vid sin död till

franska staten. Han blev under stor högtidlighet begravd i Pantheon.

* * *

Rodins första framträdande inför offentligheten blev en pinsam missräkning för honom. Det skedde år 1864, då han till Salongen inlämnade sin storslagna, nu i Luxembourg-museet dagligen beundrade byst "Mannen med den krossade näsan". Detta arbete blev refuserat. Nästan alla hans verk, från de första till de sista, genomgingo mer eller mindre för honom sårande öden. Redan de modeller, som han utförde för Sèvres, hittades många år efteråt sönderslagna i fabriken. Man hade ansett dem odugliga.

De tio maskerna till hans Trocadero-bassäng stulos strax efter det de uppsatts och äro ännu alltjämt försvunna. År 1877 utställde han en staty. Man beskyllde honom hänsynslöst för att ha avgjutit densamma. På beställning från Chile utförde han 1883—84 modeller till två minnesstoder. Båda blevo förstörda under inbördeskriget. Hans berömda jättegrupp, "Borgarna från Calais", fick mycket klander av beställarna och Rodin tvingades att ge den en helt annan uppställning än han ville och ansåg passande. Ingen ville avtäckta verket. I Nancy tvangs Rodin att göra förändringar på sockeln till statyn över Claude Lorrains. Han gjorde dem, men de voro fullkomligt emot hans övertygelse. Hans utomordentliga, storslagna Balzacstod, beställd av "Société des gens de lettres" och utställd 1898, avvisades på ett synnerligen oförskämt sätt av beställarna. Man sökte göra gällande att densamma inte var lik Balzac. Och dock hade Rodin, för att skapa densamma, sökt igenom alla befintliga porträtt, läst igenom all litteratur om Balzac och vistats på de platser, som ha något att skaffa med honom och hans verk. Under år hade han levt sig in i detta verk, i denne Balzac, som han ville skapa så sann och helgjuten som möjligt. En ofantlig rad skisser och utkast vittna om den omsorg, varmed han tog sin uppgift. Och så — genom oförstående inför den, sedermera visserligen oförbehållsamt beundrade och erkända, storartade skapelsen, tillfogades han den sorgen, att se en annan konstnär utföra beställningen, med resultat, att en banal, sittande, intetsägande Balzac fick intaga den plats hans arbete var så berättigat till.

Hans berömda staty "Tänkaren", en huvudfigur till hans väldiga, av "Musée des arts decoratifs" beställda verk, Helvetets port, framställande Dantes' Inferno, som han nedlagt ett kolossalt arbete på, måste han riva ut ur dess ursprungliga sammanhang. En ljuspunkt blev, att ett litet kotteri förstående författare och konstnärer sammanlöto sig och gingo i författning om inköpanget av densamma för att som

gåva överlämnas till staden Paris. 1904 uppsattes den utanför Pantheon's stora portik. Strax efter uppsättandet skadades den emellertid illa genom yxhugg. Det bör nämnas, att Rodin själv betecknar den som sin bästa skapelse.

Hans staty över målaren Bastien-Lepage blev föremål för gyckel och hån, vilket inte hindrar, att den nu räknas till ett av världens få underverk av realistisk skulpturell porträttframställning.

Detta är bara en liten obetydlighet av alla de vedervärdigheter han utsattes för. Och trots detta är det talande nog. Men, som en förf. säger: "Rodins seger var, att han lyckades uthärda i sin konstnärliga övertygelse, och besvarede förstörelsen på samma sätt som naturen: med att börja på nytt med tiodubbel fruktbarhet."

* * *

"Ingen bildhuggare har i sin konst kunnat ge en sådan illusion av rörelse som Rodin", säger Carl G. Laurin i sin konsthistoria. Och Springer kompletterar i sin Kunstgeschichte detta: "Rodin såg rörelser, delar av rörelser och möjligheter till rörelser, som ingen före honom beaktat."

Och det är verkligen så. När Rodin skapade skedde det med intimaste förståelse för stoffet; ett ansikte av honom blir en hel livssaga; varje rynka däri får liv och berättar sitt om det människoöde, som ansiktet tillhör. Det är, som kände han allt, visste han allt.

Så stark var Rodins skaparekraft att han inte, som andra, behövde benådade tillfällen av inspiration för att kunna skapa. Han var inspirerad jämt och därför skapade han alltid. Hans konstnärliga mål var liv; liv i alla former. Han såg livets berusande lek i kropparnas beröring, i känslöstämningarnas fina, flyktiga vibrationer i ansikten och nervknutar, i de olika ljusväxlingarnas lek kring föremålen, i luft och hav, i allt kort och gott. Och han återgav troget detta liv, återgav det, så som ingen lyckats. Han frågade föga efter popularitet. För honom var arbetet, återgivandet i konstnärlig framställning av den livets triumferande, överraskande skönhet han såg i allt, heligt. Därför blev han aldrig, trots alla djupt kränkande motgångar, inför vilka vem som helst annan skulle ha brutits ned, trots allt oförstående, all offentlig motvilja och allt hån, bitter. Och därför kunde han arbeta så som han gjort, ända in i det sista. Därför slutligen blev han den han är — bildhuggarekonstens störste, skaparen av oändliga värden.

Rodins sätt att arbeta är förbluffande. Det berättas, att han kunde ha ett flertal nypåbörjade verk samtidigt. För alla och allt räckte han till. Allting fullbordades, lugnt, envist, omsorgsfullt. Hela hans liv var en lång arbetsdag. Den enda förstörelsen var böckerna och de tidiga morgonprome-

Litterära kvinnor.

Små stämningar och korta biografier.

III.

En författarinna, som åtminstone i fråga om litterär fruktsamhet kan mäta sig med Flygare-Carlén, är Marie Sophie Schwartz. Hon har bland andra skrivit de populära romanerna "Mannen av börd och kvinnan av folket" samt "Arbetet adlar mannen". Hon gisslar hårt adeln och bördshögfärd, hade svårt att slå igenom och var mer än en gång betänkt på att ge upp om hon icke behövt skriva även för sin utkomsts skull. Hon uppmuntrades dock av några vänner att fortsätta — bland andra av den nu som författarinna framträdande fru Rosaina Carlén, dotter till Dalin och fru Flygare — och hon utgav nu anonymt "Positivspelarens son", som blev en succès. Detta arbete följdes bl. a. av "Ungdomsminnen" 1864.

Hennes romaner översattes till olika språk och utkommo ofta först på tyska.

Realismen i vår litteratur som i dagligt tal oftast karaktäriseras med epitetet "ättiotalsförfattare" och som har sin egentliga födelsestund i och med Strindbergs "Röda rummet", fick en ny insats med författarinnan (förresten jämnårig med Strindberg) Anne Charlotte Leffler. Sedermera i tolv år fru Edgren och senare igen, under två korta år, 1890—1892, duchessa di Cajanello.

Född 1849 i Stockholm av rektorn J. O. Leffler och Gustava Mittag visade hon redan i mycket unga år litterära

naderna. Aldrig beklagade han sig över sina ekonomiska svårigheter och sina hårda misräkningar.

"Det blir, när han går, något milt kvar i rummets skymning, som hade en kvinna varit där", säger en av hans bästa vänner. Det var helgjuvenheten, styrkan och finheten i hans innersta väsen, som gjorde ett sådant intryck.

Det är sant när Rainer Maria Rilke säger:

"En gång skall man förstå, vad som gjort denne store konstnär så stor: att han var en arbetare, som inte längtade efter något annat än att helt, med alla sina krafter, intränga i sitt verktygs innersta och hårdaste hemlighet. Däri låg en art livstillförsikt; men just med detta tålmod vann han det: ty världen kom till hans verktyg."

Jag har försökt i korta drag framställa något av Rodins levnadssaga. Den sagan låter sig emellertid inte berättas i bara några få ord, därför blir min framställning ofullständig. Därför måste jag också hänvisa till den rika litteratur om Rodin, som finnes och varom upplysning lätt kan erhållas i varje större bokhandel.

Ernst J. Lundqvist.

anlag. År 1872 gifte hon sig med en vän till familjen, häradshövding G. Edgren. Denne, som icke hade haft en aning om sin tillkommandes "skrivklåda" — en samling noveller, "Händelsevis", som redan utkommit, voro anonyma — blev icke angenämt överraskad. Äktenskapet blev av det torraste slag och icke vidare lyckligt.

Anne Charlotte Lefflers stora uppgift blev dramatik. Redan 1873 antogs, till hennes egen förbluffelse, ett av hennes stycken "Skådespelerskan" till spelning av Dramatiska teatern. Hon hade skickat in den anonymt och anonymt satt hon också på parkett och njöt av att höra ropen på författaren och den upplysningen meddelas, att denne vore okänd t. o. m. för själva teaterdirektionen.

Ämnet i pjäsen låg hennes eget liv nära nog: en konstnärinna som i trolovning med en kälkborgerlig och fantasilös man tryckes in under förhållanden, som hota att kväva hennes begåvning. "Den unga vildfågeln bryter emellertid med den borgerliga åskådningen och ger sig ut i ensamheten." Något som författarinnan själv, först efter många, långa år skulle komma att göra då hon löser sitt omaka äktenskap för att ingå ett nytt, rikare sådant.

Framgången med pjäsen var obestridd. Det kan ha sitt intresse att tillägga, att huvudrollen spelades av den stora skådespelerskan Elise Hwasser — moder till den för några veckor sedan å S:t Eriks sjukhus (= Stockholms stads fattigvårdsinrättning) avlidna likaledes mycket begåvade konstnärinnan Anna Lisa Hwasser-Engelbrekt.

Efter några mindre uppmärksammade arbeten uppfördes 1880 "Elfvan", åter en problemställning om en begåvad kvinnas förhållande till vardagslivet. Av "Elfvan", som har stora dramatiska förtjänster väntar hon och hoppas allt. För sin framtids skull som författarinna. "Ty", säger hon, "har jag ingen framtid som dramatisk författare, så har jag ingen framtid alls och mitt liv kommer att förflyta gagnlöst utan att lämna spår efter sig." Det blev framgång.

År 1880 var ju också "Ett dockhems" år. Men "Elfvan" var skriven, fast ej spelad, innan Ibsens stycke sett dagen. Och dessutom: när Ibsen lät sin Nora gå, då lät Anne Charlotte Leffler sin unga hustru stanna. Detta naturligtvis i medveten övertygelse och hon skriver också därom privat en gång att "Nora säkerligen bättre kunnat finna sig själv genom att stanna än genom att gå från sina plikter". Ty det är betecknande, att trots alla bittra erfarenheter, alla svåra dissonanser i hennes personliga liv — ännu trodde hon icke på "lösgörandet utan att därav blöda till döds". En uppfattning som ännu senare, i berättelsen "I strid med samhället", går starkt igen. Och ändå betraktades hennes inlägg som upproriska i tidens äktenskapsdiskus-

sion! En tidning sade sig t. o. m. ha dröjt med att anmäla boken under sommaren för att "ej störa lantfriden!"

År 1882 övergav hon dramat för en tid och började att under namnet Anne Charlotte Edgren utgiva en del novellsamlingar, men 1883 har hon återvänt och nu kommer det uppseendeväckande "Sanna kvinnor".

Vid denna tid väcktes hos förf. i hög grad intresset för sociala spørsmål — hon hade nu blivit god och nära vän med Sonja Kovalevsky — och "Sanna kvinnor" blev också uppfattat som ett tendensstycke.

Här skildras tre kvinnotyper, en mor och två döttrar. Modern offerar allt, förmögenhet och sinnesro, för sin man, en rucklare, ty: hon är en "sann kvinna". Så ock dottern Lizzi, som upptäcker sin mans otaliga snedsprång, men gråter och förlåter, ty även hon är en "sann kvinna". Den andra dottern, Bertha, hävdar att det "icke är kvinnans största dygd att likna hundarna, som bliva tillgivnare ju mera man slår dem och som hellre ta stryk och svält än leva herrelösa".

Strindberg, som nu i Anne Charlotte Edgren felaktigt tyckte sig spåra en "kvinnosakskvinna" — och det var för Strindberg som vi veta som det röda skynket för en tjur — ställde sig i harnesk mot hennes författarskap. Detta kommer bl. a. till uttryck i ett brev till Heidenstam, däri han harmas över att Herman Bang i en uppsats kallat fru Leffler för en stor författarinna. "Att vara stor", skriver han, "är att ha rätt. Därför plågar det mig att hon anses störst".

I den anda som Strindberg såg — och hatade — kvinnosakskvinnan skulle dock aldrig Anne Charlotte Leffler bli det. Han hyste därtill en alltför utpräglad individualistisk åskådning.

År 1888 reste hon till Italien och där skulle den stora vändpunkten i hennes liv inträda. Hon gjorde där bekantskap med en framstående matematisk professor, Pasquale del Pezzo, son till en hertig av Cajanello, och i maj 1890 gifte de sig.

Nu utkom "Kvinnlighet och erotik". Dessutom arbetade hon nu också på en levnadsteckning av sin väninna, den av döden borttryckta Sonja Kovalevsky. Och så — bortkallades hon själv helt hastigt från sitt arbete, från make och son och från en sent vunnen kärlekslycka.

Två återbördade.

Efter statsrådet Palmstierna har nu åter Anna Lindhagen ryckt in i Stockholms stadsfullmäktige, där förut Anna Johansson stod ensam som kvinnlig representant för partiet.

Likaså har i Malmö Anna Stenberg, efter statsrådet Rydén avsägelse, återbördats till stadsfullmäktige där.

Litteratur.

Inferno. Roman från världskriget av Edward Stilgebauer. Översättning av Ture Nerman. Tidens förlag.

Inferno är en tendensroman — det kan ej fördöljas, men det har ej skadat bokens konstnärliga värde — mot läran, det preussiska gudsordet, att makt är rätt och våldet milda vingslag när den strategiska nödvändigheten påbjuder det.

Inferno har jämförts med Ned med vapnen, Bertha von Suttners världsberömda bok. Ja, naturligtvis ligger det nära till hands att jämföra dessa båda böcker. Dock med all respekt för vad Ned med vapnen verkligen utträttat i fredens tjänst — den förfärliga åskådlighet i sina flammade, bittra anklagelser Stilgebauer, en av Tysklands mest kända författare, ger i Inferno, när Ned med vapnen ej upp till. Men — när Bertha von Suttner skrev sin bok hade vi heller ej haft sorgen att skriva in 1914 i vårt livs dagbok! Och båda ha de haft samma stora tanke: freden, mänsklighetens största mål.

I Schweiz, dit Stilgebauer, liksom författaren till J'accuse — såväl som också Romain Rolland! — måst fly för att få säga sina sanningar, har boken, obunden av censur utkommit, men naturligtvis förbjudits i Österrike och Tyskland.

Det är icke blott kraften i skildringen, målmedvetenheten i anklagelserna mot den ohyggliga tyska krigföringen, som ger boken dess värde, det är också en betagande poetisk skönhet över denna roman från världskriget. Bland slagfältets fador och förödelse, ryssarnas inträngande i Ostpreussen, franktirörkriget mest ohyggliga och slumpartade situationer få vi också en kärlekssaga, stillsam och vacker som en tidig höstdag, inflätad. Den är som en vemodig påminnelse att dock icke hos alla har människan dött när kanonerna börja tala — fast de alltför sentimentala "förste-älskare"-citaten kunde då utan olägenhet saknats!

Annars tala de ju ett övertygande språk, som säkert lärt de få, som ännu finnas kvar från de första dagarnas vildd, glada krigsyrsel, att se denna "promenad till Paris" med nyktrare ögon. Sängen, skrattet och de ystra utropen inför utsikten att få uppleva detta lilla "lustspel" har för alltid tystnat på miljoner unga läppar. Om det ej, som är ännu värre, förvidits i vansinnets hemiska grin. Och de som ännu kämpa för sina liv ha nog glömt bort att skratta åt äventyret. Ja, de kanske glömt bort att skratta för hela sitt återstående liv, om de händelsevis bli över.

På Dyles stilla vatten låg en gång en stad, vänligt leende som ingen annan i de brabantiska landen, höglärd och högberömd, vigd av historien och seklernas patina, dessa sekler, som utan att kunna förrinta henne gått fram över hennes ärevärdiga tinnar.

Hon var Sydrabants pärla... hon var det! I den drömmande, av almar skuggade kanalen, som förbinder Dyle och Rupel, speglade sig stadens gaveltak. De berättade om förgångna dagar, då rådsherrn i hermelinbrämrad sammetsdräkt steg upp i detta underbara rådhus för att lägga råd med de likställda av hans stånd om Louvains öden.

Den sällsamma staden, om vilken syster Irene vet att den för alltid ligger i spillror, blickade tillbaka på en historia av tusen år. Den var stor och berömd i de dagar, då i Spree-skogen i trakten där det nuvarande Berlin ligger ännu endast stodo vendernas eländiga fiskarkojor, om vilka intet blad i historien vet något att förmäla.

Hon var i fjortonde århundradet Brabantgrevarnas vagga!

Då började dagarna för hennes högsta blomning, då höjde henne de nederländska hantverkarskräens flit till vad hon under årtiondenas och århundradenas lopp var för Nederländerna, för Europa, och världen: Louvain, smyckeskrinet, det konstfulla, det rena, idolen för en konst som kunde frodas endast under denna himmel, där oceanens ljus förmäles med ljuset av de vidsträckta gröna slätterna, där detta ljus så självklart som om det inte kunde vara annorlunda födde en Rubens' och en Rembrandts, en van Dyks och en Jakob Maris' färger.

Det är en av Tysklands bortskämda junkerdöttrar, som av kriget förfärligt hemslett, ej blott i sitt sinne utan också i sitt hjärta, i sitt intimaste privatliv, som sjuksyster reser till Belgien för att hjälpa och hela, som gör dessa reflexioner.

Hon heter visst inte Irene, hon har ett annat andrygt namn, men allt är utplånat, hennes faders gods i Ostpreussen, med allt levande därtill, hennes man, majoren, som skjuter sig efter att först ha fått en dynggrepp i ryggen av en bonde i den lilla franska byn Rosey, hennes älskade, kapten Adolf, allt är utplånat, men det värsta, det förfärligaste är dock detta, Louvain är också utplånat. Hon har ju sett det med egna ögon, vad hjälper det då att man i ett ögonblick av skam och vanära skyndar sig att försäkra motsatsen? Det är också detta som skall komma att tala när alla de döda tiga.

Den stora offensiven. Av Patrick Mac Gill. Bemyndigad översättning. Bokförlaget Nutiden.

Patrick Mac Gill är irländare och var med i den stora septemberoffensiven 1915, då "Londons irländare" med fransmännen återerövrade Loos och Lens. Det är denna slaktning — ty en sådan var det — som han skildrar. Han var själv med om det värsta. Sårades först några veckor sedan offensiven börjat och kom då hem till London, där han utgivit denna bok.

Det är enkelt och ytterst trovärdigt berättat det hela. Även detta är en tendensskrift mot kriget och som sådan också en bland de yppersta. Men författaren är fullkomligt neutral, icke ett ord om något annat än hela det förfärliga systemet. Och det räcker. Han skildrar dessutom soldaternas djupa avsky för sitt hantverk och för det liv de nödgas föra som grottmänniskor i smuts och elände.

Det blir emellertid ett slags dödens lugn, en förfärens resignation över de-

ras liv och tillvaro. Och det förstärker man: denna apati är det enda naturliga i en så onaturlig tillvaro. Bataljonen och kamratkretsen från den lilla byn Les Brebis alldeles bakom fronten, där man hämtar andan mellan slagen, decimeras alltmer. Men ingen talar därom; i dag var det korpralen, Bill och handgranatexperten Gillhooley, i morgon eller i natt är det kanske min tur. Vad är det att tala om? Allting blir värdeöst i denna värld, där livet hänger på den sköraste av trådar: slumpen.

Det är en skildring i denna bok, Proviantpatullen, som är den flärdfriaste teckning av döden och dess närhet jag någonsin läst.

Man låg i skyttegravens och väntade att något skulle hända — som alltid när intet hände —; en död kamrat satt upprätt mitt ibland dem. Före natten kunde de ej bli av med honom. De levande voro förfärligt trötta och hungriga. Provianten hade uteblivit i flera dagar. De tyska kanonerna sopade vägen där foran skulle komma fram varenda minut efter mörkrets inbrott. Så hade två faror nu uteblivit. I kväll hade en patrull begivit sig i väg att möta provianten och om möjligt rädda något med sig tillbaka. Några ligga och sova medan de vänta.

"Provianten har kommit, Patrick."

"Hur mycket är klockan?", frågade jag sömnigt, i det jag reste mig upp.

Liket satt på sin gamla plats. Pryor sov lugnt, invirad i sitt täcke.

"Klockan är tolv", sade Bill, "eller kanske litet över. Du sov eller slumrade."

"Jag drömde", sade jag. "Jag höll på att begrava en karl alldeles framför den fiendliga skyttegravens."

"Du kan få begrava ett par män", sade Bill.

"Vilka är det som skola begravas?" frågade jag.

"Proviantpatrullen."

"Vad säker du?"

"Jo, de fingo en granat på väg hitut", sade Bill. "Tre man blevo ihjälskjutna, de andra klarade sig. Jag gick dit ut tillsammans med Murney och O'Mearn och samlade ihop matvarorna. Nu skall jag göra eld."

"Jag skall hjälpa dig", sade jag och började tälja pinnar med min fickkniv. Det hade plötsligt kommit rikligt med bränsle. Himlen må veta varifrån.

Det dröjde ej länge förrän elden brann lustigt och kitteln sjöng.

"Det här tycker jag om", sade Bill. "Gud vad jag är hungrig. Jag kunde äta upp en ox."

Medan jag hällde i teet, satte Bill locket över elden och fläsket började strax koka.

"Var har du brödet?" frågade jag.

"I den där sandsäcken", sade han och pekade på en säck vid tröskeln.

Jag öppnade säcken och tog fram ett bröd. Det var fuktigt. Jag höll det under ljuset och såg att det var ljusrött.

"Vad är det här?" frågade jag.

"Vad för något?" — Bill sparkade till Pryor för att väcka honom.

"Det är en underlig färg på det här brödet", sade jag. "Vad kommer det sig av, Pryor?"

Pryor tittade sömnruken på brödet.

"Det är ju rött", brummade han.

"Ja, liksom det vore färgat", sade jag.

"Sää", sade Bill. "Ja, men vi äro ju i alla fall så förbannat hungriga. Jag skulle äta det om det vore doppat i rättgift."

"Men hur har det gått till", frågade jag.

"Det gick till sålunda", sade Bill. "Han som bar det fick en granatskärva genom bröstet."

När de röda rosorna bräckte isberget.

Av

Flor Viola.

En yngling från söderns solbelysta länder hade i vittberesta kunskapares böcker läst, att det långt bortom Österlandets slätter låg ett isberg, vilket solen i årtusenden efter årtusenden, i tider kommande och gående under vår efter vår, bestrukt med de hetaste strålar, men inte ens den lilla minsta rämma skönjdes däri. Berget, som kallades »Rossia», var som sten för solen; i stället växte det och tilltog i omfång, utvidgade sig åt alla väderstreck och folket, som bodde vid dess fot, gingo ständigt med vintergrått bestrukt ansikten, ja, många av dem finga sina hjärterötter förfrusna, andra åter flydde ut på de öde och enformiga stepperna, där de gingo kvalfull död till mötes. Tyst och sorgset, som vid randen av en ständigt öppen grav, var livet vid isbergets fot och sorgens nunnedök blev till slut en förlåt, på vars gläntning den säkra döden följde.

Så gick det år efter år och så starka voro vintrarnas trollmakter, att, då våren med blommor och sol höll sitt intåg över den övriga delen av världen, fick folket vid »Rossias» fot aldrig vara med, de gingo där borta fjärran från glädje och glam med sorg i sinne och håg; de visste inte av den livets glädje, som ligger i ett hjärtegott skratt — en konst som man minst av alla fick odla i bergets närhet. Men så en dag, när till och med de svaga leenden, som understundom skönjdes i Rossianarnas anleten då de vände berget ryggen, försvunno, kommo några ungdomar på idén att plantera röda rosor kring bergets fot för att hejda dess vidare utbredning. De planterade gång efter annan, men lyckan log dem sällan i möte; dock de fortsatte sitt arbete, drömmande sig in i hoppet om en »röd vår», en vår med sånger, blommor, sol och röda dukar. Men ack, den »röda våren» var som ett fata morgana och mången gjorde i förtvivlans sista ögoublick ett språng upp på berget för att fresta ödet, men bergets väggar voro honom för hala. Hände att någon lyckades och kom igen den nästa vår vände han sorgsen om, ty av hans planta hade blivit en ranunkel . . . alla andra blommor i bergets skrevor bragte de utför berget nedsvepande

stet. Så tappade han säcken och föll själv ovanpå. Det är därför brödet är rött.»

Vi voro mycket hungriga och när man är hungrig är man ej kräsen.

Vi åto med god aptit.

Så gingo vi ut och begrovo de döda.

Jag har återgivit detta lilla brottstycke därför att det mer än många och starka ord visar vad tidens klocka är slagen. De voro inga »bestar» eller mindervärdiga individer dessa unga män innan de drogo ut. Patrick — Mac Gill själv — var författare även före kriget; Bill var kontorist och Pryor var akademiker och klassiskt bildad.

De kunde dock gå ut och med gott samvete begrava sina döda — vår tid skall aldrig kunna begrava sitt brott.

J a. S. - O n.

isvindarna till blekning och död. Trots detta ökades plantornas antal och de eggades alla av drömmen om den »röda våren», som till slut blev den enda ljustrålen i deras mörka värld . . .

Allt detta visste ynglingen, som för år tillbaka hade satt sig i sinnet att en gång, då han blev stor, fara bort till det stora berget »Rossia». Han blev stor och så for han. Han var inte vidare glad då han for, ty vad skulle han göra där borta? Han for mest för att han sagt han skulle fara. Han hade dock knappast satt sin fot på tröskeln till den smala ingångsport, genom vilken de personer måste passera som bergets herre i nåder tillät nalkas sin isvärld, förr än han möttes av ljudvägorna från ett rämningsbråk, vars dån sträckte sig bortom både länder och hav.

Den »röda våren» var kommen och »Rossia» låg rämnad! . . .

Han gav sig varken ro eller rast förr än han var vid målet och väl framme förmam han det som om han summit omkring i ett hav, på vars yta gungade blommande röda rosor. Allt var rött, husen dekorerade i rött, från torn och tinnar klatschade röda fanor, människorna, ung som gammal, voro smyckade i röda band och rosor, i gator och gränder lekte vinden ta fatt med rosors blomblad, vilka virvlades ut över steppen och in i skogarnas djup, där den lilla blyga blåsippan, som nyss slagit upp sitt öga, stod med slokslaget huvud, kännande skammen över att icke kunna följa modet så djupt att hon — rodnade.

Glädjen över att äntligen få fira den röda våren var så stor att man glömde hembestyr, arbete, glömde ovän och gnat, ty vad hade det förflutna nu för betydelse då den röda färgen, som till och med gjorde luften röd, strukt streck över småsinta tankar, välvt brygga mellan hög och låg, mellan fattig och rik, gjort alla till medlemmar av en familj, lagt glans över tankar och sinnen och återgivit åt alla dem, som förut vandrat omkring med vintergrått i ansiktet, en färg så högröd som om de tvagit sig i den röda vårmorgonens renaste purpur . . . Äntligen hade den röda vårens morgon kommit, då alla kunde få andas ut, få fylla sitt bröst med dess friska luft och vandra omkring i ett ändlöst glädjerus, ur vars sköte melodier och sånger sprungo fram den ena efter den andra för att till slut mötas i ett alla betvingande »Hell dig, du fria Rossia».

Äntligen bland folken de fria

står du som folkviljans tåk!

Hell dig, du fria Rossia,

hell dig, befriade folk!

Fram emot dagen som randata

bortom de blodiga år!

Den som har friheten andats

aldrig med trälhopen går.

PHOSPHO-ENERGON PILLER
FORORDAS AV LÄKARE
« Vid allmän svaghet, nervositet, överansträngning och sömnlöshet. »
SÄLJES ENDAST I APOTEK
A. B. PHARMACIA, STOCKHOLM
Kontrollant: PROFESSOR A. VESTERBERG.

Om ock gevärspipor hota
än en gång våra led,
ej de vårt segerlopp mota.
Friheten skjutes ej ned.
Främst ibland folken de fria
står du som folkviljans tolk —
Hell dig, du fria Rossia,
hell dig, befriade folk!

För den nykomne ynglingen var det som att vandra omkring i sagan bland detta i rött smyckade folk, som levde under en hypnos, vars nu var att dricka den röda våren till ur fyllda bägare och en återhämtning av de krafter, som gått åt i mödans kamp och under den långa skogsskumma vandringen genom hopplöshetens år fram till den röda vårens morgon . . . dess nästa fas ville väl bli de stora underverkens tid, ty dessa hade redan dörren på glänt, färdiga att stiga in på arenan så fort berusningens vågor saktat av.

Isberget Rossia låg rämnat, dess härskares stol var splittrad för evigt, ty metamorfosens nya fas var den, att de lossnade isstyckena togo ansatser till att flyta riktigt isär. Dess första ansats gjordes första söndagen efter revolutionen, då mängder av folk sanlades på den halvcirkel, som bildas av den imponerande Kasanska katedralens väldiga pelargångar, här, på denna historiska plats, där så många ungdomsdemonstrationer tagit sin entusiastiska början, men lika fort nått sitt blodiga slut. Här, där den röda vårens första blomma sköt skott och gav förlossningens appell, stod en folkhop; garnerad av svartögda sydlandska skönheter, vilka bjödo ut rosenbuketter i gult och blått, för att lyssna till ett temperamentsfullt tal om Ukrainas folk och dess ödeslånga kamp.

— Vad nu, tänkte ynglingen, där han stod förstummad, grävande i sin hjärnas historiska fack för att finna kombinationens lösning. — Ukrainas döttrar bjuda mig rosor i band av mitt hemlands färger, sade han, i det han fäste buketter på bröstet. Väl gjort kom han ihåg

(Forts. å sid. 12.)

Fernqvists Kappaffär

33 Drottninggatan **33**
n. b. och 1 tr. upp

Stort lager av in- och utländska nyheter

Damkappor, Dräkter och Kjolar

till billiga bestämda priser.

Obs! Beställningsavdelningen.

Meddelande från Centralstyrelsen.

Internationella socialistiska kvinnodagen kommer hos oss att hållas söndagen den 3:dje mars.

Enligt vad vi förspott kommer även Finland att använda denna datum. Det vore önskvärt och är att hoppas att då också Norges och Danmarks kvinnodag kunde infalla samma dag.

Kvinnoklubbar!

Glöm ej den fortsatta inbetalningen till kongressfonder!

För klubbarna att rekvirera från Morgonbris expedition:

Matrikel	pr st. 2: 50
Stadgar	» » —: 03
Medlemskort	» » —: 02
Brevkortet »De federerades mur»	» » —: 05
Ströskriften De nya barnlagarna	» » —: 03
Brochuren Se dig omkring	» » —: 03
Affischer	pr 100 st. 2: 50
Upprop för Morgobris gratis.	
» Till arbetarekvinnorna gratis.	
Protokoll från 1917 års kongress	pr st. —: 50

Centralstyrelsen.

Från kvinnoklubbarnas arbetsfält.

Från Sundbyberg.

Sedan Sundbybergs Socialdemokratiska Kvinnoklubb bildades den 8 maj detta år har den ej låtit höra av sig i Morgonbris. Nu efter agitationsveckan må dock ett livstecken höras även från oss. Klubben startade med ett 20-tal medlemmar och har ungefär fördubblats tills nu.

Vi äro dock ingalunda belåtna med detta resultat. Det är inte utan besvikelse vi funnit att fortfarande flertalet arbetarekvinnor helst stå utanför som passiva åskådare. Dock borde tiden själv mana tillsamman icke endast arbetarna — männen — utan även kvinnorna. I vårt arbete för agitationsveckan, som bedrivits jämväl med husagitation som medel, har det t. o. m. hänt att våra agitatorer blivit avsnästa av just arbetarehustrur. Dess bättre är det blott ett fåtal, som visat dyligt oförstånd, men redan det, att det överhuvudtaget visas nonchalans mot de viktiga sociala frågorna, är betecknande. Flertalet äro sådana, som förklara sig icke förstå vad det är fråga om, då det gäller den socialdemokratiska kvinnorörelsen.

Det är bedrövligt att arbetarehustrur skola vara så nedtryckta av många barn och stora bekymmer för dagen, att de ej kunna ägna en allvarlig tanke på bättre tider — på framtiden. Vi få dock under inga förhållanden ge tappt utan söka samla denna senare kategori av kvinnor, ty i motsats till de förutnämnda äro dessa bildbara för social och politisk fostran. Vål vore också, om det vore möjligt att intressera det stora antal unga arbetarekvinnor, som finnes här vid fabri-

kerna. Men det måhända lyckas även det, om vi alla bjuda till.

Utåt har klubben redan framträtt trenne gånger. Vid bildandet och under agitationsveckan ha hållits föredrag av fru Agda Östlund, varjämte förekommit sång och musik. Vidare ha vi anordnat en aftonunderhållning med litterärt föredrag av H. Berggren samt sång och musik.

Dyrtiden och varubristen har helt naturligt varit föremål för klubbens intresse. På ett av våra möten höll en ledamot av F. H. K. föredrag om livsmedelsfrågan.

Klubben har till härvarande livsmedelsnämnd gjort framställning om att kvinnorna antingen måtte bli representerade med 2 medlemmar i nämnden eller ock att nämnden själv ville utse ett s. k. kvinnligt råd. Något svar därpå ha vi ännu ej hunnit erhålla, men enligt vad det upplysts har nämnden intet emot att ett par kvinnor inväljas.

För dagen får det vara nog med vad som anförts. Det visar blott, att vi leva som organisation, hoppas på utveckling och äro med. Kunde vi blott allmänt få med alla de kvinnor, som rätteligen hade sin plats i klubben, borde vi ha stora utsikter att kunna verka mycket för socialdemokratien, vartill även hör: rättvisa åt kvinnorna.

Anna Lindgren.

Agitera för

MORGONBRIS!

Från agitationsveckan.

Stockholm med omnejd.

Agitationen inom Stockholm och trakten omkring var synnerligen livlig.

Så hade Sthlms Allm. Kvinnoklubb anordnat ett möte med föredrag av fil. kand. Arthur Engberg, och Södra Kvinnoklubben anordnade två möten å Söder, varvid föredrag höllas av Anna Sterky och undertecknad.

Från N y n ä s h a m n och S p å n g a klubbar rapporteras välbesökta och lyckade möten. Talare Julia Ström-Olsson.

R o n n e b y Soc.-dem. kvinnoklubb höll agitationsmöte den 14 november. Föredrag av Rebecka Svensson. Deklamation, servering, diskussion över belyningsfrågan inom landsförsamlingen samt kritik över livsmedelsnämndens arbetssätt. Frågan inleddes av fru Betty Andersson. Ett uttalande gjordes, som tillställdes församlingens livsmedelsnämnd.

Ännu saknas rapporter från flera håll där möten hållits, men den axplockning som här gjorts visar ju att idén har uppfattats och tillvaratagits på rätta sättet. Ännu flera möten ha också varit planlagda men måste, icke minst på grund av att belyningsfrågan ej kunde ordnas, inställas.

Allt som allt: agitationsveckan i november har givit gott resultat. När kvinnoklubbarna nästa gång gå till storms skola säkert alla ha övervunnit sin tveksamhet och våga tro på sin egen förmåga att arbeta.

Med partihälsning!

Agda Östlund.

En arbetarehustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garanti för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikt, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikt. Särskilt förmånliga betingningsvillkor.

Symaskinsaffären SOLIDAR,
Vasagatan 2, STOCKHOLM.

EGET HEM med byggnader och jordbruk för framtida utkomst

eller någon annan värdefull vinst kan erhållas genom köp av en lottsedel à Kr. 2:10 till andra dragningen i

Det stora Wendelsbergslotteriet i Stockholm.

Principer: Höga vinster och snabb dragning. Nära slutsålt. Dragning förestår. Vinsternas värde 90,000 kr.

Högsta vinsten:

EGET HEM: Lindehult n:r 3, 2 km. fr. Emmaboda. Areal: 78 tunn. Byggnader: boningshus, timrat och panelat, inneh. tre rum och kök. Uthusbyggnad i en länga med stall, ladugård, svinhus, brunn m. m. Allt på fri och egen grund.

ANSES VÄRT: 12,000 kr. Pris 9,000 kr. (inköps- och vinstvärde.)

Andra vinsten:

EGET HEM: Vallsta n:r 2, 1½ km. från Vallsta. Areal: 114 tunn., boningshus med två rum, kök och förstuga samt stall, ladugård, svinhus m. m., källare och god brunn. Allt på fri och egen grund.

ANSES VÄRT: 10,000 kr. Pris: 7,000 kr. (inköps- och vinstvärde.)

Tredje vinsten:

EGET HEM: I Högsbo, Nora s:n, Tärnsjö, 25 tunn. Byggnader: trevligt boningshus, 3 rum och kök samt förstuga. Ladugård, stall m. m. God brunn.

ANSES VÄRT: 6,000 kr. Pris: 5,000 kr. (inköps- och vinstvärde.)

Lotter säljas i Bok-, Cigarr-, Pappers-, Tidnings- m. fl. affärer i hela landet. Lottpris kr. 2:10+35 öre till porto och dragningslista vid rekvisition direkt från huvudexp. Skriv ett brev kort till

LOTTERIEXPEDITIONEN, Bryggaregatan 14, Stockholm C.

ALLMÄNNA SPARBANKEN

Högsta gällande ränta.

(Forts. fr. sid. 10.)

att i 13:de århundradet regerade i Lejonstaden Lemberg en furste, Danilo, som stiftade de blågula färgerna. — Gott att kunna sin historia, slutade han och bjöd till att avlyssna talet, vilket han föga förstod, men vad han så mycket mera förstod det var, att, trots den långa tid ukrainaren varit i ok under Rossia-Romanows välde, hade man inte lyckats fränrova honom det, som naturen skänkt, det, som bevarat honom från lekamlig och andlig död — hans levnadsglada temperament, hans livliga fantasi, hans konstnärsanlag, hans klingande modersmål! Bäst han lyssnade till detta, varav framgick, att den tid var förbi då Ukrainas skolor nedrevos, då Ukrainas böcker förbjödos, då Romanows lösen var: ned även med det ukrainska tankesättet, och från och med den dag, som var inne, gingo ukrainarna mot en blomstringens vår, som skulle visa, att än ägde de fäderns anda kvar, fick han se en syn, som bländade hans blick: trupper under fladdrande fanor och klingande spel, trupper med och trupper utan vapen, trupper under blågula fanor, ukrainska ständer och jättebanér, på vilka det lästes: Leve den demokratiska republiken! Leve det fria Ukraina! Alla slöto de upp kring folkhoppen med en ordning, som gav heder åt det fallna tsardömet gamla konvoj, de smidiga »tschernomorterna» från Svarta havets stränder på sina eldiga springare . . .

Över det hela vilade en majestätisk respekt, som kom honom att känna sin litenhet, men också känslan av, att han stod bland ett folk, som skrev kanske det intressantaste bladet av sin historia just nu, lät honom förnimma, att det ögonblick, som var, var en stund som skulle följa honom livet ut! . . .

Festhögtiden tog sin början med en sorgegudstjänst över nationalskalden Taras Schevtschenko — född i livegenskap, arbetande i musernas tjänst, död i kampen mot tsarens bödlar, fick han nu sitt minne tolkad av sin trogne lärjunge Saitseff, som med en av starkt patos burens stämma talade om sin älsklingskald och efter slutad tal bjöd menigheten sjunga skaldens sång »Testamentet». De olika

Arbetareringens Bank

Grundad 1883.

Aktiebolaget Nya Banken.

Emottager insättningar till högsta gällande ränta.

stämmorna tycktes vilja gå isär, men så fattade en präst en blågul fana, sprang upp på en pelarsockel och markerade takten med vågartade slag. Allt och alla grepos av en stämning, som sade, att något stort var under vardande och för vad som ville komma skulle till och med livet sättas.

När så finnar, ester, letter, litauer, polacker hälsat det nya Ukraina höjdes för alla folkslag, som suckat under Romanows välde, ett rungande leve. Så sattes Tauriska palatset som mål och i teten gingo Ukrainas döttrar, smyckade med rosor och blågula band.

Tidningen Morgonbris

måste varje arbetarekvinna läsa.

Agitatorisk.

Upplysande.

Kulturell.

Utkommer 1 gång i månaden.

Lösnummerpris 15 öre.

Kommissionärer 20 proc. rabatt.

Prenumerera på posten! Kronor 1: 80 pr år.

Provnummer sändas från
Morgonbris' expedition,
Upplandsgatan 85,
STOCKHOLM.

Soc.-dem. kvinnornas centralstyrelse:

Ordf.: Fru Anna Sterky, Barnhusg. 16, 1 tr. A. T. 72 90.

Korresp. sek.: Fru Agda Östlund, Upplandsgatan 61, 4 tr. A. T. Vasa 20 86.

Stockholm.

Betalar högsta sparkasseränta.
Kassafack uthyras från 5 kr. pr år.

Soc.-dem. kvinnornas samorganisations

i Sthlm styrelse sammanträder 2:a måndagen i månaden kl. 8 e. m. å Bryggeriarb.-förb exp., Barnhusgatan 14. Ordf. och korresp. fru A. Frösell, Upplandsg. 47, 4 tr. Allm. tel. 286 58.

Eskilstuna kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta måndagen i varje månad kl. 3.30 e. m. i Folkets Hus, rum nr 4.

Styrelsen.

Gellivare soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 1:sta och 3:dje måndagen varje månad kl. 4,30 e. m. Lokal: Nya Folkets Hus.

Nya medlemmar hälsas välkomna.

Styrelsen.

Arvika soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte 2:dra måndagen i månaden kl. 8 e. m. å Folkets Hus' C-sal.

Styrelsen.

Föreningen för Hembiträden i Stockholm avhåller möte 1:sta och 3:dje torsdagen i varje månad kl. 8,30 e. m. (utom juni, juli och aug.) i Folkets Hus G-sal.

Styrelsen.

Åhus soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ord. möte 2:dra måndagen i månaden kl. 1/2, 8 e. m. i Folkets Hus.

Styrelsen.

Stockholms södra kvinnoklubb (soc.-dem.) avhåller ordinarie sammanträde 1:sta onsdagen i varje månad kl. 8 e. m. i lokalen 3 tr. Södra Folkets Hus. Ordf. fröken Anna Svensson, Grindsgatan 10, III, Stockholm.

Styrelsen.

Sthlms Allm. kvinnoklubb (soc.-dem.) avhåller ordinarie möte 1:sta måndagen i varje månad kl. 8 e. m.

Obs! Lokal i P-salen, Folkets Hus.

Styrelsen.

1:sta Lotteriet till förmån för Sveriges Landstormsföreningars Centralförbund.

Lotteriets kontrollant:
Notarien i Överståthållareämbetet
Birger Lundberg.

Lotteriet organiserat av:
Ernst Norées Lotteribestyrelse.

Lotteriet har erhållit vederbörligt tillstånd att få göra de högsta vinsterna **valfria**, varigenom vinnaren av högsta vinsten, som består av en **Valfri jordegendom för . . . 15,000 kr.** om han så vill själv får i samråd med Lotteribestyrelsen utvälja den egendom han önskar erhålla, samt vinnaren av andra vinsten

Bostadshus på valfri tomt för 12,000 kr. själv likaledes i samråd med Lotteribestyrelsen får välja tomt var som helst i Sverige för en villa, som uppföres i enlighet med hans egna önskuingar.

Märk! De tre högsta vinstlotterna representera resp. **15,000, 12,000 och 10,000 kronor kontant** **Märk!**

Valfri jordegendom för . . . 10,000 kr.

Vinnaren får själv i samråd med Lotteribestyrelsen utvälja den egendom han önskar erhålla. Bland de 10,000 värdefulla och praktiska vinsterna nämna vi för dagen ytterligare

”Ett ungarls hem” för . . . 8,000 kr.

Vinsten består av bekväma och gedigna möbler till tvenne rum, ävensom prydnadssaker, bibliotek, kamin, erforderliga husgeråd m. fl. inventarier för ett elegant ungarls hem. I vinsten ingår härjämte ett mindre vinförråd.

OBS! **OBS!**
Nya oöverträffliga vinstprinciper.
Det hittills ojämförligt förmånligaste varulotteriet.

Lotter å 2:10 tillhandahållas hos Lotteribestyrelsens vanliga kollektörer samt sändas till landsorten efter rekvisition, helst å brevkort, under adress: **1:a Lotteriet Ridaregatan 12, Stockholm 5**, varvid 40 öre till porto och dragningslista tillkommer.

Lotten kostar 2:10.

OBS! Lotterna äro mycket begärliga, vadan rekvisition bör göras snarast!